

**מאבקה של תנועת חרות
לביטול הממשל הצבאי**

מאבקה של תנועת חרות לביטול הממשל הצבאי

אסופת מאמרים

"מי שבידיו כח פלאטון אינו מאריך חמאך יתרה בהפסכו אותו אלאטון רבו.

תבונת פלאטון היא איך לא אפלטמט רבו פזומד ארלוט"

(מומס גאיו)

הודעה לקוראים

המאמרים בחוברת זו מובאים, לעיתים בחלקם, מתוך עיתון חרות ודברי הכנסת. הציטוטים מובאים כלשונם, בשינויי איות קלים לשם הגשת החומר בצורה נוחה לקריאה, כמקובל בימינו. הוצאת קטע מתוך ציטוט סומן כך: [...].

עורך: דרור בר-יוסף.

ייעוץ אקדמי: משה פוקסמן-שעל.

תצלומי חברי הכנסת וינשל, הלפרין: באדיבות מכון ז'בוטינסקי.

תצלומי של יוסף שופמן: באדיבות אתר הכנסת.

תצלומי חברי הכנסת בגין ובדר: באדיבות לע"מ, צלם: יעקב סער.

תצלומי הממשל הצבאי: באדיבות לע"מ

עיצוב כריכה, עימוד וסדר: סטודיו איילון.

© כל הזכויות שמורות למרכז מורשת מנחם בגין.

נדפס בישראל תשע"ז, 2016.

דברי פתיחה

הממשל הצבאי על האוכלוסייה הצרפתית במדינת ישראל כונן באוקטובר 1948, במהלך מאותה הצרפתאות מחלש כי האוכלוסייה הצרפתית בלטהו מדינת ישראל תסייע לצבאות צרפת הפולשים.

סיומה המוצלח של מאותה הצרפתאות לא הביא אסיומו של הממשל הצבאי. ההתקפות על אגולותיה של המדינה הצרפתית, והחלל המסתעף, הותירו את הסכנה על כנה וצימרה נלאר עם מממשל צב.

הממשל הצבאי התבסס על תקנות החירום לחוקקו הבריטים כנגד המחמרות הצרפתיות בחולו האימוני של לר הפיסיטוריה, אימרה המדינה הצרפתית אל חיקה את התקנות ופולמטלה ביה כנגד האוכלוסייה הצרפתית. התקנות איפשרו לטירה על ארמות החיים של הצרפתים הצרפתים. ממחילה נאסרה תנועת התלבים אל מחוץ לכפרים אלא אילור מיוחד, הוסקצו קרקעות ונימך היה באילור של מסקד הצעור אבצר מצרבים מנהליים, ארפאות תלבים ממקום מגורים ואפילו צוצר.

בנסוף סיסק הממשל הצבאי את הצרותים הצרפתים ארמלבים הצרפתים ובכך יצר תלות בינם אבין הממשל לצורה צמי, מוונה על ידי, מסא"י. כן, ברבות שלנים, הרוויח הלאטון מנוסף אחל לצורך השלגים פולטיים וכאליים בחברה הצרפתית.

הממשל הצבאי היה נתון אביקורת מכל צדדיה של המסה הפולטיית צוד ממלנים הראלונות ארבווסדו. אולם שליני המלמעותי קרה בצקבות הטבח בכפר קאסם, בו מצאו את מותם 43 ממלבי הכפר על לבו אבימך בלעות הצרפתים אלא ידיעה כי לעת הצוצר הקבוצה הוקדמה והתנועה נאסרה בלעה בה חצרו. מותם של הפולצאים צורר ביקורת נוקבת וצורר ביה לאת ההתעדות אממשל הצבאי.

המחאה הצרפתית המחמדלת נגד הממשל כאלה שיתוף סעולה בין מסמאות מכל קצוות הקלת הפולטיית ביה תנועות חרות מק"י ומס"ם (למחרה אהתעגד אממשל הצבאי אמרות ומרותה בקואליציה). יחדיו הובילו מחאה צרפתית נרחבת לאלוה הפסגות הצרות חוק ולימול הבי התקליות המסמאטיים באותה העת.

תפסת תנועות החרות נלאר הדא חרות האדם ולוויון הצכויות בין כל הצרפתים ולם התמיסה במאה הצוצמה וכל הפלים לממדו ארלותה אמאבק נגד הממשל הצבאי עד ארטולו על ידי ראל הממלכה או אלבו ב-1966.

חוברת צו מרכזת מספר מהמאמרים לוויו את ממאקה של תנועות חרות נגד הממשל הצבאי, ממיה הראלונות של המדינה ועד ארצות החוק ארטולו של הממשל הצבאי במחילת שנות השלטים. אנו סבורים שפיה, יובל שנים אחר ביטול הממשל הצבאי, כתבים אלו לוונטיים לא רק אידעות העבר אלא עם אימוני אנו.

דרור בר-יוסף

צמית בכיר

המחוקק ארסקפה אאוית-איהלית

בן ערב בן נצרת ובני / ירמיהו הלפרין

עיתון חרות. 27 בפברואר 1949, עמ' 2.

"[...] ברצוני להבהיר את נקודת השקפתנו ביחס לאותה הבעיה הנקראת בפי, ממשלת ישראל הזמנית, בעיית המיעוטים.

תנועת החרות אינה מכירה בקיום מיעוטים בישראל, ולכשתעלה לשלטון תבטל בודאי את משרת שר המיעוטים ויחד איתו את המושג "מיעוטים". לדעתנו, כל אזרחי ישראל שווים בפני החוק והממשלה. אנו, היהודים, היינו פזורים בכל רחבי העולם, ובכל מקום סבלנו כמיעוט. על כן שנואים עלינו גם המושג הזה וגם היחס הנובע ממושג זה. עלינו ללחום בכל מחיר שלא יהיו בישראל אזרחים ממדרגה ראשונה וממדרגה שניה. עשיר ועני, עולה מארצות השלגים שבאירופה או בן הארץ, ספרדי, תימני או אשכנזי, בן נצרת, בן ערב, הדרוזי ובני. זה הכורע ברך במסגד ופניו למכה הקדושה, וזה המנשק את הצלב בכנסיתו, והדרוזי השומר את תורתו ואמונתו במעמקי לבו, וזה המאמין בתורת משה, כולם אזרחי ישראל הם, ומה שמותר לאחד מותר לזולתו - מה שאסור לבן ערב אסור גם לבני. אם ייוצר מצב שבו יהיו אזרחים ממדרגה א' ו-ב', אזרחים הנהנים מזכויות-יתר ואלה המקופחים ע"י השלטונות, תעמוד תנועת החרות תמיד לימינם של המקופחים.

עלינו ללחום בכל מחיר שלא יהיו בישראל אזרחים ממדרגה ראשונה וממדרגה שניה. עשיר ועני, עולה מארצות השלגים שבאירופה או בן הארץ, ספרדי, תימני או אשכנזי, בן נצרת, בן ערב, הדרוזי ובני. זה הכורע ברך במסגד ופניו למכה הקדושה, וזה המנשק את הצלב בכנסיתו, והדרוזי השומר את תורתו ואמונתו במעמקי לבו, וזה המאמין בתורת משה, כולם אזרחי ישראל הם, ומה שמותר לאחד מותר לזולתו - מה שאסור לבן ערב אסור גם לבני.

מתוך נקודת-השקפה זאת אנו נלחם בפרלמנט הישראלי על כך שאזרחי ישראל, החפים מפשע כלפי המדינה ואשר ניתנה להם תעודת אזרח, יקבלו מיד את הזכויות המלאות ללא שמץ של הפליה. יש לסלק מיד את גדרי התיל מסביב ליושבים הערבים; כל מעשה הפקר אשר אולי טבעי הוא בעת מלחמה, אסור שיישנה כלפי אלה אשר הינם אזרחי מדינתנו החפשית."

ירמיהו הלפרין

נולד ברוסיה ב-1904, גדל בבית ציוני ובגיל 12 עלה לארץ ישראל והתיישב בתל-אביב. איש אשכולות, לוחם, מאבקות הימאות הישראלית, מנהל המחלקה הערבית בתנועת חרות ומראשי תנועת בית"ר בארץ ישראל.

הלפרין למד ימאות באיטליה ובלונדון, והחל לעבוד כמלח שני באונייה היהודית "החלוץ". במסגרת פעילותו בהגנה הכיר את ז'בוטינסקי והיה לשלישו בהגנה על העיר בפרעות ב-1921. לאחר פרישתו של זאב ז'בוטינסקי מההגנה ביקש מהלפרין

להצטרף אליו ולהיות מנציבי בית"ר. אל תנועת בית"ר הביא עימו את נסיונו הצבאי הרב ומיומנותו הימית ובמסגרת זו הקים בית-ספר לימאות באיטליה וסייע בהכשרת דור של ימאים יהודים.

לאחר קום המדינה, השתלב בהנהגת תנועת החרות והיה למנהל המחלקה הערבית. בשנות פעילותו הפוליטית הטיף ונאבק למען שוויון זכויות לכלל האזרחים ולשילובה של האוכלוסיה הערבית בתנועת החרות ובחברה הישראלית. ברוח זו כתב מאמר זה, ומאמרים נוספים בנושא, בעיתון חרות.

הממשל הצבאי - עד מתי? / מאמר מערכת

עיתון חרות. 7 במרץ 1949, עמ' 2.

"הממשל הצבאי ביפו הוקם מיד עם שחרורה של העיר בידי לוחמי הארגון הצבאי הלאומי ולאחר שהשלטון בתוכה עבר לידיהם של המוסדות היהודיים. עד להקמתו של צבא ההגנה לישראל, היה זה ממשל צבאי למעשה, אשר ביום הקמתו של הצבא הפך גם לצבאי להלכה, לפי ההגדרה.

בימים ההם היה צידוק לדבר. המלחמה נמשכה בכל עוזה, והיה עניין בכך שהשלטון על העיר יימצא בידי מוסדות צבאיים.

אבל מאז - חלפו חדשים רבים ואתם חל שינוי יסודי במעמדה של המדינה מבחינת הבטחון - ובמצבה של יפו. המלחמה נפסקה, כבר נחתמה אפילו שביתת נשק עם הגדולה במדינות ערב, מתנהל מו"מ עם יתר המדינות, ועל הכל - יפו נפתחה לקליטת עולים בתהה אכסון לארבעים אלף יהודים ויותר. עצם התפתחותה הפכה את הממשל הצבאי לדבר שנתרוקן מכל תוכן פנימי, לאנכרוניזם מזיק.

במקום להעלות את מידת ההרגשה של היותם אזרחים שווי-זכויות וחובות במדינתם - הריהם חיים בהרגשה של נשלטים.

והנזק שבצורת ממשל זו ביפו, כפול הוא: קודם כל הוא הופך את חייהם של עשרות אלפי אנשים למשוללי כל אפשרות לחיים ציבוריים תקינים. במקום להכניס את האוכלוסיה לעול האחריות לסידורים במקום ישיבתם, במקום להעלות את מידת ההרגשה של היותם אזרחים שווי-זכויות וחובות במדינתם - הריהם חיים בהרגשה של נשלטים, עם כל תוצאותיה של הרגשה זו: חוסר דאגה לעניני העיר, לאופיה, לסידוריה, לצרכיה. הרוצה למצוא את הסיבה האמיתית להרבה מפגעים של עיר זו - בחוסר מוסדות ציבוריים עצמאיים ימצאה.

אך יש גם בחינה פוליטית להמשך הקיום של הממשל הצבאי. ובחינה זו נודעת לה חשיבות ממדרגה ראשונה והיא נוגעת בשאלות הרציניות ביותר של המדינה, מעמדה, בעיות גבולותיה.

ממשל צבאי מקובל להנהיג באזורים כבושים. רק מי שחושב שאמנם למדינה אחרת שייך השטח שהוא תופסו, מקיים בו ממשל צבאי לאורך ימים. ביטול הממשל הצבאי עשוי להיות השלב האחרון בהשלמת שיחרורם של אזורי מולדת שונים. הוא יפגין לעולם, שגמרנו אומר להפכם לחלק בלתי-נפרד ממדינתנו.

ממשל צבאי מקובל להנהיג באזורים כבושים. מדינה כי תתפוס שטחים של מדינה זרה, הריהי מבססת את שלטונה בראשית צעדיה על ממשל צבאי. מושל צבאי כראש השלטון האזרחי, כגורם הדואג לצרכים אזרחיים, מהווה ביטוי של ארעיות במעמדו המדיני של השטח. רק מי שחושב שאמנם למדינה אחרת שייך השטח שהוא תופסו, מקיים בו ממשל צבאי לאורך ימים. ומבחינה זו יש בו, בממשל הצבאי ביפו, משום סכנה ישירה למעמדם הפוליטי של גבולות מדינתנו. עיר שהיא בלבו של הישוב העברי, בתוך תוכו, המוחזקת זה שנה כמעט תחת שלטון צבאי, אין זו אלא הוכחה ששלטונות ישראל עדיין לא החליטו סופית מה יהיה גורלה המדיני של העיר, ולמי תהיה. ולא חשוב שבעיני הממשלה, בעיני כולנו, נחשבת יפו לעברית ולעולם תשאר עברית - אלה שעדיין לא השלימו עם השינויים הטריטוריאליים שחלו במשך השנה, בשביל אלה המעלים, אף עתה, תביעות ביחס ליפו, בשביל כל הגורמים העוינים לנו, מהווה הממשל הצבאי כעין הפגנת אי-בטחונה של המדינה כי אמנם חלפו כל הפיקפוקים ויפו הריהי חלק בלתי נפרד מן המדינה, חלק החי את חייו הציבוריים ככל יתר חלקי המדינה. ולא רק ביפו הדברים אמורים, אלא גם ברוב שאר השטחים המשוחררים. גם בשטחים אלה - חוץ מן האזורים הגובלים עם החזית - אין כל הצדקה להמשיך בממשל צבאי. הם חלק ממדינתנו, ודיניה וסדריה צריכים להיות דיניהם וסדריהם.

ביטול הממשל הצבאי עשוי להיות השלב האחרון בהשלמת שיחרורם של אזורי מולדת שונים. הוא יפגין לעולם, שגמרנו אומר להפכם לחלק בלתי- נפרד ממדינתנו."

עיתון חרות

עיתון יומי שזוהה עם תנועת החרות, יצא לאור לראשונה ב-3 באוקטובר 1948, והיווה המשך לעיתון המתחתי של האצ"ל. בעמודו הראשון של העיתון, מתחת לשמו, התנוססו ארבע עקרונות התנועה: "לשלמות המולדת, לקבוצ גלויות, לצדק סוציאלי, לחרות האדם". העיתון תמך בהרחבת תריות האורח בתחומים הכלכליים, הפוליטיים והאזרחיים ובהגבלת כוחה של הרשות המבצעת. העיתון שלל את גבולות שביתת הנשק וקרא להרחבת גבולות המולדת לפחות עד הירדן. כתבי חרות ליוו את המאבק כנגד הסכם השילומים עם גרמניה ויצאו חוצץ כנגד כל נורמליזציה עם הגרמנים. לעיתון היה חלק חשוב במאבק נגד הממשל הצבאי על ערביי ישראל וכשנות החמישים אף הובא כתב ערבי בשם עבד אלצעידי שתיאר, ממקור ראשון, את הסבל שממשל זה משית על האזרחים הערבים והציפו בפני הקוראים. בין כתבי העיתון היו: המשורר אורי צבי גרינברג, איתן הבר, ד"ר זאב פון וייל, ד"ר יהודה מרגולין, דן מרגלית, יואל מרקוס, שלמה נקדימון, שרה פרנקל, פרופ' יוסף קלוזנר, ועוד. לאחר איחוד תנועת חרות עם המפלגה הליברלית, והקמתה של מפלגת גח"ל, נסגר עיתון חרות ב-31 בדצמבר 1965.

אחת הפעולות המרכזיות ביצע הממשל הצבאי היה המצב הבטחוני הקלף. במאבק ארוכות
תנועת חרות ארובו את המאבק למען ביטול הממשל הצבאי במיליון, ולא ארסתם בקריאה אבטול
תקנות החירום, מסאגת מסא"י הכריזה כי תנועת חרות מנסה אפוא בבטחון פאוקר ובהתנאות
חסרת אחריות מאאיר צב מאיג. מומס בגין אראלמות לפוא ומבריו סואץים בבטחון מדינת ישראל.

ממשל צבאי ובטחון / מנחם בגין

עיתון חרות. 12 בפברואר 1960. עמ' 2.

"בעזרת מצב של מצור יכול לשלוט כל כסיל. אימרה זו יצאה מפיו של איש צבא דווקא. שמעתי אומרים כי בני הדור הצעיר מכירים אותו כמי שהבטיח נשואין לעלמה דזירה ולא קיים. אך בדרך כלל נודע שמו, מאז המצור על טולון, כנפוליאון בונפרטה. בימיו היה מצב של מצור שם נרדף לממשל צבאי. נרדפות השמות אין פירושה זהות המושגים. המושג הישן הוא חמור בהרבה מן החדש.

הכוונה העיקרית היא לציין כי מי שבידיו כח השלטון אינו מגלה חכמה יתרה בהפכו אותו לשלטון הכח. תבונת השלטון היא איך לא להשתמש בכח העומד לרשותו. מבחינה זו, ממשל צבאי הוא סטיה חמורה. מהותו היא שימוש, למטרות השליטה, בכח שתכליתו היא אחרת לגמרי. ואין צריך לומר כי קיומו, במשך זמן רב, או בלתי מוגבל, של ממשל צבאי סותר את עקרון שווי הזכויות האזרחיות. את העקרון הזה לא היינו צריכים ללמוד מן האמונות של המאה התשע עשרה, או מן האמונות של המאה העשרים. קבלנוהו, לפני כל העמים, ביום בו היינו לעם. הוא נחרת על לוח לבנו בפסוק, שאין פשוט, ואין גדול ממנו, שאין קצר, ואין כולל, הימנו: משפט אחד יהיה לכם, כגר כאזרח יהיה.

מי שבידיו כח השלטון אינו מגלה חכמה יתרה בהפכו אותו לשלטון הכח.
תבונת השלטון היא איך לא להשתמש בכח העומד לרשותו.

את העקרונות האלה, הנצחיים והנבונים, יש להעמיד במבחן המציאות שלנו, שאין אולי דומה לה. הארץ חולקה לא רק בהחלטה אלא במלחמת דמים. למדינת ישראל אין אלא קווי תיחום של שביבת נשק. [...] מעבר לקו, שאינו, בהסכמת הכל, גבול, שוכנים אויבים. הם מכריזים על מצב מלחמה, מקיימים אותו, ובזמנים ובשטחים שונים, מפעילים אותו. באזורים, הגובלים בקו, חיים אזרחים, או "גרים" במובן הצוו של תורת הצדק, שמוצאם ממוצא האויבים. האם, במציאות כזו, אפשר לנו, באזורים האלה ואחרים, בלא ממשל צבאי? מותר לי לומר כי לא הקלתי, אלא הקשיתי, לתאר ולשאול. את השאלה הזאת יכולני להציג בצורה לא פחות ישרה, אך יותר ישירה. אנחנו, אנשי תנועת החרות, תלמידיו של זאב ז'בוטינסקי, האם היה עולה על דעתנו להציע לא להוסיף לקיים את הממשל הצבאי, לו ידענו כי ביטולו יפגע, או עלול לפגוע, בבטחון האומה?

[...]

אין חוג באומה, ואין סיעה בכנסת, שלא יגידו בפה מלא, כי מפא"י משתמשת בממשל הצבאי, מאז הקמתו ועד לשלישי בנובמבר 1959 ועד היום ועד בכלל, לצרכיה המפלגתיים, הפוליטיים, אף המשקיים. זהו שימוש לרעה נורא. אבל הוא לא היה מספיק כדי שנוציע לבטל את הממשל הצבאי לו הוספנו לחשוב, אחר הנסיון של עשר שנים, כי ממשל כזה הנו הכרחי, או חיוני, לבטחון האומה. אין אני מוצא לנחוץ לומר כי בטחונה של האומה הוא מעל לכל. בעינינו, זהו דבר מובן מאליו, שאין צורך, ואין מרבים, להכריז עליו. אבל התבוננו במשך תקופה ממושכת. ועל יסוד ההתבוננות השקולה הגענו למסקנה כי את האנומליה ושמה שלטון חיילים על אזרחים אין להנציח, כי אפשר לבטלה, בלי לפגוע כלל בצרכי הבטחון וצויו. משום כך, אנו צריכים להעביר את הממשל הצבאי לא בן לילה, אלא כעבור תקופת מעבר. בתקופה זו אפשר לכוון באותם האזורים ממשל אזרחי יעיל ופוקח עיניים, לא פחות, ואולי אף יותר, מן הממשל הצבאי. אפשר גם להנהיג את כל סידורי הבטחון הדרושים, או ההכרחיים, כדי למנוע תקלות וסכנות. אינני סובר כי למען הנהגת סידורים כאלה יהיה צורך בחקיקה מיוחדת או נוספת. אבל אם יהיה צורך בה ניתן לה, כמובן, יד. לכל הבעיות האלו, שאין איש מבינינו המתעלם מהן, אפשר למצוא פתרון נאות. אין מפקירים את בטחון עמנו בשום תנאי. הדיבור על ההפקרה הוא המופקר.

את האנומליה ושמה שלטון חיילים על אזרחים אין להנציח, כי אפשר לבטלה,
בלי לפגוע כלל בצרכי הבטחון וצויו.

אבל, מאידך גיסא, יש לראות בביטול הממשל הצבאי חיוב רב, תעלה הפרסיז'ה הבין-לאומית של מדינתנו, יגבר האמון בכוחה הפנימי, ויסתם מקור שיסויו והסתה. ושוב: כלפי כל אלה שיקול בטחון האומה. אבל אם אפשר להשיג את אלה מבלי לפגוע בו, משום מה לוותר עליהם אף לאורך ימים? ברוח זו הגשנו ונביא, את הצענו. ובטוחנו, כי נעשה שרות טוב לאומה.

פעם אמר ראש בית"ר לתלמידיו: היו צנועים כעבדים וגאים כנסיכים. זוהי אחת הסתירות, שמשמעותן בחיים, שלמות. את עצת המורה אפשר להחיל על דברים רבים בחיים. היום יורשה נא לי להזכיר אחד מהם. אקרא לו: הנכונות ללמוד.

חייב האדם להיות מוכן ללמוד הכל מכל. אף אם צעיר ממונו, בשנים או בנסיון, או אף אם יריב יבוא ללמדו, יהיה נא צנוע, כעבד, יטה אהן וילמד. אך אין כלל בלי יוצא ממונו. והריני אומר לכל יריבינו, כי ביניהם ובינינו, יש שטח אחד, בו אין הם יכולים ללמדנו דבר, בו לא נאבה ללמוד מהם מאומה. מדי דברנו בו, מתעוררת בנו גאוות נסיכים. שמו: פטרויטיזם.

אנו יכולים לראות נכוחה, או לטעות, להצליח, או להכשל. אבל אם יקומו יריבינו וינסו לטעון כי הדרך בה אנו מציעים ללכת היא לא פטרויטית, נשיב להם, תמיד, לכולם, בשלווה גאה שמקורה הקדשת חיים: קטנתם, הורונו הכל, אך פטרויטיזם לא תלמדונו."

ראשי תנועת 'חרות', חה"כ מנחם בגין וחה"כ ד"ר יוחנן בדר, בביקור בשבט בדואי בנגב בשנות החמישים. באדיבות ארכיון מרכז מורשת בגין.

חיילי צה"ל מסבירים למנהיגי הציבור בכפר קאסם את המדיניות של הממשל הצבאי החדש בתום מלחמת העצמאות. באדיבות לע"מ

עצם קיומו מוסיף כבוד לעם היהודי - ינסה מישהו להסביר לנו ברצינות כי אנו מוקפים עשרות מיליוני ערבים; כי מזדנות ערב מקיימות עמנו מצב מלחמה; כי שליטי ערב זוממים להתקיפנו כדי לנסות להשמידנו, הרי חובתי האזרחית לומר לו, עם כל הכבוד, כי יואיל לרשום לפניו מלכתחילה שאנו יודעים את כל אלה. יש סכנות שתודעתן וידיעתן החריפה חייבות להיות מנת חלקו של כל אזרח ואיש בישראל; אבל מה קשר בין לבין המוסד המינהלי הקרוי ממשל צבאי?

כאשר אויבינו, מטעמים אשר להם, שילחו בנו בתקופה מסוימת יום אחרי יום את הפדאיון, לא מנע הממשל הצבאי את הסתננותו של איש מהם.

[...]

והיה כי תקראנה מלחמה, אדוני היושב-ראש, לא מושלות צבאית תושיענו, אלא - ובזאת נאמין כולנו - קום יקום הנוער שלנו, שכמוהו לא קם בעמנו מימי בר כוכבא, וילחם, ויוכל לאויבינו. היוצא מדברים אלה הוא שבעיית הבטחון החיצונית דבר אין לה ולמוסד האדמיניסטרטיבי הקרוי ממשל צבאי.

קיומן של תקנות אלו מעלה סימן שאלה מעל זכויות היסוד של כל אזרח בישראל. וחופש שאלו איננו חופש. [...] היה צריך מזמן לבטל אותן כסמל השעבוד שלנו, כפי שכל אומה, המשתחררת מעול זרים, בתקופה הראשונה לאחר השתחררותה מבטלת את סמלי שעבודה.

ומה על הבעיה הבטחונית הפנימית? אביא עובדות.

שליש של התושבים הערבים במדינתנו הוא מחוץ לאזור עליו חל הממשל הצבאי. שני שלישים - תחתיו. מתוכם, מאז אוגוסט 1959, ביום, כולם יכולים לנוע באופן חופשי בכל חלקי המדינה; בלילה - 40,000 מהם. אם נביא בחשבון את העובדה הזאת ואת המספר הזה, הרי למעשה הרוב המכריע של תושבי ישראל הערבים, הדרוזים, האחרים יכול לנוע ונע יומם ולילה בכל חלקי המדינה - תחת הממשל הצבאי. מה נותן לנו הממשל הצבאי מבחינת הבטחת עמנו מפני סכנות אפשריות הכרוכות בתנועה חופשית זאת?

[...]

שתי עובדות מיוחדות אביא היום בפני הכנסת. חוששני שחברי הבית אינם יודעים את העובדה הראשונה. יש חלק בתוכו היודעים את העובדה השנייה.

ראשית, האזרח הממלא את התפקיד של מושל צבאי קיבל מאת ועדת הבחירות המרכזית הודעה שתוכנה: אפשר לבחור באופן חופשי, לכו לקלפי כאזרחים בני חורין, ואל תחששו להטיל כל פתק בו תבחרו. והמושל הצבאי מנע מלהפיץ ולפרסם את ההודעה הזאת באזורים עליהם חלה מרותו. שופט בית-המשפט העליון, יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית, מר זוסמן, פנה באופן אישי למושל הצבאי והורה לו להפיץ את ההודעה הזאת. אך היא לא הופצה.

[...]

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאן הגענו? אזרח לבוש מדים הממלא תפקיד של מושל צבאי ימנע בכח סמכותו ושרירות-לבו הודעה לאזרחים, לפיה הם זכאים למלא בחרות את חובתם וזכותם האזרחית הראשונה?

עובדה שניה: ישנם שרי פנים לשעבר שהודיעו כי, כאשר הם מילאו את תפקידם הממלכתי, מנע המושל הצבאי את שליחי משרדם מלהיכנס לאזורים של המושלות הצבאית. לאן הגענו? בסופו של דבר יש דירוג של סמכויות, והסמכות העליונה של הממשל הצבאי הוא שר הבטחון. יוצא שבעקיפין חבר אחד של הממשלה מנע חבר שני של הממשלה ממלא את תפקידו הממלכתי, כאילו פקידים העובדים במשרד הפנים מסכנים או עלולים לסכן את בטחון האומה.

כי מאז נטלנו לידינו את דגל ציון, אנחנו מאמינים שבמדינת היהודים צריך להיות ויהיה שוויון זכויות לכל אזרחיה ללא הבדל דת, לאום ומוצא.

יוסיף כבוד למדינת ישראל, יוסיף כח למדינת ישראל, יוסיף הכרת יציבות למדינת ישראל, יוסיף פרסטיז'ה בינלאומית למדינת ישראל - אם נבטל את הממשל הצבאי.

[...]

יש אומרים כי אי-אפשר לנו לתת שוויון זכויות מלא לאזרחים הערבים של המדינה, משום שאין חל עליהם שוויון חובות מלא. אף זאת טענה מוזרה. נכון, אנו החלטנו לא לחייב את התושבים הערבים, בניגוד לדרושים, בשירות בצבא. אבל כך החלטנו מרצוננו החופשי. ואני סובר שהנימוק המוסרי הוא בר-תוקף. והיה כי תקראנה מלחמה, איננו רוצים שאזרח ערבי אחד יעמוד לפני הנסיון האנושי החמור הזה, בו עמדו בני עמנו במשך דורות, ובייחוד במלחמת-העולם הראשונה באירופה, של התנגשות מזוינת נגד בן-עמו. וכל עוד זהו מצב הדברים, הנימוק, כפי שאמרתי, יש בו כוח-שיכנוע רב. אבל, האם אין שוויון זכויות במדינת ישראל לתושביה הערבים והדרוזים, במהות הדברים? משום מה עלינו במו ידינו ובמו פינו לבטל את אשר אנחנו נותנים לתושביה ולאזרחיה של מדינתנו ללא הבדל דת ולאום? אנחנו נותנים להם שוויון זכויות בשפתם, בתרבותם, בהתקדמותם המשקית. תושביה הערבים של מדינת ישראל נמצאים מבחינה משקית ואף תרבותית במצב טוב יותר מאשר התושבים הערבים כמעט בכל המדינות הערביות. אם אנחנו נותנים להם שוויון זכויות כזה בתוכן, משום מה עלינו ליטול את הכוח המוסרי שכבר קיים במדינתנו? ועל-ידי מה? על-ידי המשכת קיומו של הממשל הצבאי ההופך את כל הקערה על פיה. הערבים במדינתנו מתקדמים מבחינה כלכלית, לומדים, מקבלים השכלה, נעים באופן חופשי למעשה, יושבים בכנסת, מדברים ערבית, ובצדק. כולנו הסכמנו לכך, כי מאז נטלנו לידינו את דגל ציון, אנחנו מאמינים שבמדינת היהודים צריך להיות ויהיה שוויון זכויות לכל אזרחיה ללא הבדל דת, לאום ומוצא. משום מה, על-ידי קיום המוסד האדמיניסטרטיבי הזה, עלינו להוכיח לעולם שאף-על-פי-כן אין שוויון זכויות. להיפך, קיים דבר שאינו קיים בשום מדינה אחרת. נכון, מצבנו מיוחד במינו, אבל הרי אין קשר בין אותו מוסד לבין בעיות הבטחון החיצונית והפנימית. נכון, יש בעיה של הנוער הערבי המשכיל, אבל יש גם בעיה של הנוער היהודי המשכיל, ובכוחות

משותפים כולנו מקווים שנתגבר על בעיות אלו. אבל משום מה עלינו לומר לעולם כולו: אין שוויון זכויות לאזרחי המדינה, כאשר למעשה ישנו? יוסיף כבוד למדינת ישראל, יוסיף כח למדינת ישראל, יוסיף הכרת יציבות למדינת ישראל, יוסיף פרסטיז'ה בינלאומית למדינת ישראל - אם נבטל את הממשל הצבאי. לא מיד, אחר תקופת מעבר, לא מתוך השארת חלל ריק, מתוך חקיקת חוק עם סמכויות. זו, אדוני היושב-ראש, הצעתנו."

מנחם בגין

נולד בבריסק לחסיה וזאב דוב למשפחת בגין בשנת 1913. מנחם בגין ספג חינוך יהודי וציוני מילדותו ואיבד את הוריו ואחיו בשואת יהודי אירופה.

בגין היה למפקד האצ"ל וראש הממשלה השישי של מדינת ישראל.

כתלמידו של זאב ויבוטינסקי להשקפה הלאומית-ליברלית, נלחם במהלך עשרות שנות פעילותו הציבורית למען חרות עם ישראל בארץ ישראל, ולמען חרות ורווחת כל אורחיה, ללא הבדלי דת גזע ומין.

חיילי צה"ל משוחחים עם בדואים בכניסה לבית המושל הצבאי בבאר שבע. אפריל 1950. באדיבות לע"מ.

עוד מבימים שקדמו להכרזה על המדינה, באמינה תנועת חרות לאגודות מדינת ישראל על כי החלוקה, ולאחר מכן על כי קווי לבית הנלק אל אמונת הצימאות אינם ילמים ומסכים את קימה אל המדינה הצורה. באמינה ובצרות ציבוריות בהפירו ראשי התנועה כי אגודות צרים אלו מקלים מאד על הפנת מדינת ישראל בזה מאחמה ואם חלופים ארסטנוניות ולהתקפות טרור מקני מחליים לזכו אנסות מדינות ציה על אגודותיה אל המדינה. אידים, ביטור אל ארת ישראל הוא צה להביא בסופו אל דבר, אנקטת צדדים בטחוניים להובילו אפיצה כה חמורה בחריות הפרט, על כן, פלבת ארת ישראל אגודותיה המקוריים יסייעו גם איצורה אל מדינת ישראל כמדינה חופשית ודמוקרטית.

זכויות האדם - וקיר הברזל (חבלי הדמוקרטיה במדינת החלוקה) / יוחנן בדר

עיתון חרות. 12 בפברואר 1954, עמ' 2.

"עלינו ללכת בדרך ברורה והגינית המוגדרת בגישתנו הדמוקרטית ובצרכי בטחון המדינה כאחד: עד כמה שתנאי הבטחון ירשו - לקיים את עקרונות הדמוקרטיה ושוויון זכויות כלפי אזרחים ערבים והיהודים כאחד: אך אין להתעלם מן הסכנה הפנימית לבטחון המדינה שמסיבות טבעיות תצמח בקרב הערבים דוקא.

והואיל ובתנאי החלוקה אין להגשים בטחון ושלטון דמוקרטי מלא - נרכז את המאמץ לחיסול מקור הרע: שלמות המולדת. היא גם תשובה לשאיפותינו הדמוקרטיות ולטענות האזרח הערבי כלפי מדינת ישראל.

[...]

והואיל ובתנאי החלוקה אין להגשים בטחון ושלטון דמוקרטי מלא - נרכז את המאמץ לחיסול מקור הרע: שלמות המולדת. היא גם תשובה לשאיפותינו הדמוקרטיות ולטענות האזרח הערבי כלפי מדינת ישראל.

נשמעות לא פעם טענות מצידם של האזרחים הערבים, כי הממשל הצבאי וההגבלות שהוטלו על אזורים מסוימים משרתים מטרת שאין להן קשר עם צרכי הבטחון. ואכן, בצל הממשל צבאי נוצר מונופולין על שיווק התוצרת של הכפר הערבי לטובת חברה מסוימת. ובימי מלחמת בחירות שימשו אותן הגבלות בתור יתרון מכוון לטובת מפא"י וגרוריה. ואין חסרים, וודאי, גם מקרים בהם מקשה ומגזימה הפקידות המבצעת את ההוראות הבטחוניות והיא פוגעת באזרחים הערבים ללא כל צורך, כפי שהיא נוהגת ביחס לכל האוכלוסיה. כל התופעות הללו הן מבחינת "שוויון פגיעות בזכויות", ואין בהן

חובתנו להילחם בכל שימוש לרע בסמכויות המנגנון הממשלתי - וחובת הכבוד שלנו לדייק במילוי חובתנו זאת דוקא כשהמקופח הוא ערבי, בן מיעוט לאומי במדינה העברית.

משום אפליה נגד ערבים דוקא. חובתנו להילחם בכל שימוש לרע בסמכויות המנגנון הממשלתי - וחובת הכבוד שלנו לדייק במילוי חובתנו זאת דוקא כשהמקופח הוא ערבי, בן מיעוט לאומי במדינה העברית.

אולם במילוי חובה זו אל נזניח חובה לא פחות חשובה, והיא: דאגה לבטחון המדינה. כל זמן שלא הוגשמה מטרת הציונות במלואה, עלינו לקיים כלפי האוכלוסין הערבים את תורתו של זאב ז'בוטינסקי.

ותורתו: מצד אחד - המטרה - שפע ואושר ל"בן ערב בן נצרת ובני" על שתי גדות הירדן - ומן הצד השני - קיר הברזל המגן על המפעל הציוני - על המדינה.

ויתר הדברים הרי הם כתובים בשירתו של ראש בית"ר ובמאמריו.

"קיר הברזל" כל זמן שצריך, וכל זמן שצריך. ואושר ושפע וזכויות האדם וחופש המלא ביותר - עד כמה שאפשר להגישם בימים בהם קיר הברזל דרוש עוד יותר מאשר בימי ראש בית"ר.

למצוא את המידה הנכונה. להבטיח לכל תושבי הארץ ולערבים בתוכם את מידת החופש הגדולה האפשרית ובכל זאת לשמור על קיר הברזל - זוהי המדיניות התובעת החלטה נבונה מדי פעם בפעם בכל מקרה ומקרה, ובחירת מכשירים מתאימים שיעלו, אך לא יפגעו ללא הכרח.

תקנות שעת החירום הבריטיות משנת 1945 הגסות הרודניות - אינן ודאי המכשיר הראוי למדינת ישראל, לא פעם ניסנו לשים להן קץ. ועתה החלטנו לחדש את מלחמתנו בהם."

ד"ר יוחנן בדר

נולד ב-1901 בקרקוב. בשנת 1925 הצטרף לתנועה הציונית הרוויזיוניסטית. לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה נשלח למחנות עבודה בצפון רוסיה. פלישתה של גרמניה אל רוסיה איפשרה לדר להשתחרר ממחנות העבודה בתמורה לגיוסו לצבא אנדרס. כחייל בצבא אנדרס הגיע לארץ ישראל, בה השתחרר מן הצבא והתגייס לארגון הצבאי הלאומי. בשנת 1945 נעצר על ידי הבריטים והחוקר במחנה המעצר בלטרון.

בשנת 1948 עם הקמת מדינת ישראל הצטרף להנהגת תנועת תרות והיה לאחד מתכרי הכנסת הכולטים של התנועה בשלושת העשורים הבאים. השכלתו הרחבה וחשיבתו המקורית הפכה את חה"כ בדר לאחד מדובריה החריפים של ההשקפה הלאומית-ליברלית, ולחבר כנסת שקידם את יישומה של חשיבה זו מהכנסת הראשונה ועד השמינית (שבסיומה פרש).

כוחות צה"ל נכנסים לכפר קאסם במהלך מלחמת העצמאות. אפריל 1949. באדיבות לע"מ.

במאמר זה יוצא חבר הכנסת לוסמן כנגד הטייוניס בדבר תפקידו החשוב של הממשל הצבאי.
לאתר המדינה.

ממשל ובטחון / יוסף שופמן

עיתון חרות. 09 בפברואר 1962, עמ' 2.

"[...] המושג הזה על הממשל הצבאי הוא מוטעה מיסודו. הממשל הצבאי מורכב מכמה עשרות קצינים וסמלים שהם כל מנגנון הממשל, ושתפקידם אדמיניסטרטיבי בלבד. כוחות הבטחון הנגלים - צבא, משטרה, כולל משמר הגבול, וגם שרותי הבטחון "האחרים" פועלים בשטח הממשל הצבאי כמו בשאר שטחי המדינה. ופעילותם זו איננה תלויה בקיומו של הממשל הצבאי כמו בשאר שטחי המדינה. ופעילותם זו איננה תלויה בקיומו של הממשל הצבאי, כי הממשל הצבאי הפך כבר מזמן למנגנון אדמיניסטרטיבי וחדל להיות (אם פעם היה) מנגנון בטחוני.

המנגנון הבטחוני של המדינה ימשיך בפעולתו כמימים ימימה גם אם יבוטל הממשל הצבאי וגם כשהממשל הצבאי ימשיך להתקיים. ואם המנגנון הבטחוני של המדינה הוא יעיל, ואנו מאמינים ביעילותו - אין יעילות זאת קשורה ואיננה תלויה בממשל הצבאי. על פעולות בטחוניות של הממשל הצבאי ועל הברכה שבו מתהלכות אגדות רבות, כשהן מופצות ומטופחות על ידי הגורמים המעוניינים בהמשך קיומו אך התבוננות מקרוב מפריכה את האגדות הללו.

לאגדות אלה שייך בין השאר ענין תנועת הערבים ברחבי המדינה. בעלי האגדות טוענים כי הודות לממשל הצבאי פקוחה עין השלטונות על תנועותיו של כל ערבי. המציאות איננה מאשרת את האגדה הזאת.

ראשית-כל, למעלה משליש התושבים הערבים במדינה גר מחוץ לשטחי הממשל הצבאי, ורק שני שלישים נתונים למרותו של הממשל הצבאי, כלומר, למעלה משמונים אלף ערבים רשאים לנוע בשטח המדינה ללא כל הגבלות וללא כל ביקורת.

שנית, גם תושבי השטחים הנמצאים בשלטון הממשל הצבאי רשאים עכשיו ללא כל רישיון לנוע בכל המדינה מהשחר עד שקיעת החמה. וכידוע אפשר להגיע במשך שעות היום כמעט לכל מקום במדינה ולחזור הביתה.

שלישית, אלפי ערבים מחזיקים ברשיונות תנועה לתקופות די ממושכות והם גם לנים בקרבת מקומות עבודתם (למשל, בסביבות תל-אביב), מבלי שיצטרכו לחזור ללילה לביתם, בשטח הממשל הצבאי.

רביעית, גם חסידי הממשל הצבאי מציעים עכשיו להרחיב את מספר נושאי רשיונות כאלה במידה ניכרת ולהאריך את תקפם עד כדי שנה שלמה.

מכל אלה אנו למדים, כי למעשה וויתר הממשל הצבאי כמעט לגמרי על ביקורת על תנועותיהם של הערבים, אבל הוא משתמש במתן רשיונות ובקביעות מועדיהם כאמצעי

של לחץ פוליטי. אם יבוטל הממשל הצבאי יושמט אמצעי לחץ זה מידי אלה המנצלים אותו למטרות שאין להן כל קשר לבטחון המדינה.

ועוד טענה בפייה של חסידי הממשל הצבאי, הם טוענים כי הממשל הצבאי מעורר יראת כבוד ומשמעת בין הערבים. אבל יחד עם זה נודע כי אלפי יחידות דיור נבנו על ידי הערבים דווקא בשטח הממשל הצבאי ללא רשיונות בנייה, בצורה מנוגדת לחוקי בנייה של המדינה ולתכניות בנין ובנין ערים. מתברר כי דווקא הממשל הצבאי איפשר את הבנייה הבלתי חוקית, כי מנגנון הממשל הצבאי "רמז" לפרוטקציונרים כי לא יאונה להם כל רע אם יעברו על חוקי בנייה. הפרוטקציונרים הבינו את "הרמז", לעגו למחלקות הטכניות של רשויות מקומיות ולהחלטות של וועדות בנין ערים מחוזיות, וכך הוקמו אלפי יחידות דיור בבנייה פראית, בבנייה בלתי חוקית שאין דוגמתה בשטח הנתון לאדמיניסטרציה האזרחית, ושוב בשטח זה "הרמזים" של הממשל הצבאי לבנייה בלתי חוקית שימשו מטרות מרוחקות ביותר מבעיות בטחוניות.

יכולנו עוד להרבות בדוגמאות כאלה המוכיחות כי הממשל הצבאי בכלל איננו פועל בשטח הבטחוני, כי הנהו יחידה אדמיניסטרטיבית המנצלת ביתר שאת את סמכויותיה הנרחבות, הנובעות מחוקי חירום, כדי להפעיל לחץ מפלגתי על הערבים ולכן אין אנו רואים כל צורך בהמשכת הממשל הצבאי.

[...]

יכולנו עוד להרבות בדוגמאות כאלה המוכיחות כי הממשל הצבאי בכלל איננו פועל בשטח הבטחוני, כי הנהו יחידה אדמיניסטרטיבית המנצלת ביתר שאת את סמכויותיה הנרחבות, הנובעות מחוקי חירום, כדי להפעיל לחץ מפלגתי על הערבים ולכן אין אנו רואים כל צורך בהמשכת הממשל הצבאי.

לעומת זה אנו רואים צורך חיוני בהגברת הפיקוח על מחוזות הספר, ולכן קבענו בהצעתנו כי החוק ייכנס לתקפו כעבור שנה מיום קבלתו בכנסת, ועד אז תוכל הכנסת לקבל את כל החוקים הדרושים אשר יבואו במקום חוקי חירום מנדטוריים, ואשר אפשר יהיה להפעילם בשעת חירום אמיתית, וגם חוק בטחון למחוזות הספר, כמקובל במדינות אשר שכניהם אינם ראויים לאמון רב.

הטענה שאנו מציעים ביטול חוקי חירום ומשאירים חלל בטחוני ריק איננה אלא דיבה והוצאת לעז. כוונתנו היא ביטול האדמיניסטרציה של הממשל הצבאי והחלפתה באדמיניסטרציה אזרחית, עם קביעת כל הכלים הדרושים לשמירה על בטחון המדינה, אדמיניסטרציה אזרחית אשר תהיה חופשית מהפגמים המפלגתיים של הממשל הצבאי.

קיימים סימנים רבים כי לאמיתו של דבר אפילו מר בן-גוריון איננו משוכנע כי הממשל הצבאי משרת את צרכי בטחון המדינה. כבר פורסם כי משרד הבטחון מכין הקלות רבות בהגבלות הקשורות בממשל הצבאי, כגון בשטח רשיונות תנועה, אשר עליהן כבר דיברנו מקודם. אבל מר בן-גוריון איננו רוצה לוותר לפי שעה על היתרונות אשר הממשל הצבאי מהנה בהם אותו ואת מפלגתו.

התנגדותו של מר בן-גוריון לביטול הממשל הצבאי נובעת גם מיומרנו להיות האפוטרופוס היחידי של הערבים במדינת ישראל וגם מרצונו להראות לערבים שכל הקלות וטובות שהם מקבלים רק מידי תבואנה.

ואני מסתכן בתחזית כי אם יקרה והכנסת לא תבטל עכשיו את הממשל הצבאי, הרי בעוד שנה שנתיים, בהתקרב בחירות לכנסת השישית, יבטלו מר בן-גוריון או מפא"י בעצמם את הממשל הצבאי, מתוך רצון להוכיח לערבים כי גם את ביטולו של הממשל הצבאי הם יקבלו ממפא"י ולא מידי שאר הסיעות בכנסת. לכן מתנגד מר בן-גוריון כי יבוטל הממשל הצבאי מכיוון שלא הוא ולא מפלגתו יזמו את הביטול, הוא מקווה שיצליח לסכל את התכנית האופוזיציונית ברגע זה, אך כעבור זמן מה כשהיזמה האופוזיציונית הזאת תשכח, הוא יעניק לערבים שחרור מממשל צבאי, והצעד ייזקק על חשבון מפא"י.

מר בן-גוריון מאשים את המפלגות שיזמו את הצעות החוקים לביטול הממשל הצבאי, באי-התחשבות בבטחון המדינה, ממש בחבלה בטחוניית.

ומי יתן אמון בזעמו "הבטחוני" של מר בן-גוריון נגד יחזמי הצעות חוק לביטול הממשל הצבאי? אם תתקבל הצעתנו בכנסת, ייהנו האזרחים הערבים מזכויותיהם האזרחיות, אדמיניסטרציה אזרחית תנהל את ענייני השטחים הללו בצורה סדירת כדוגמת שאר חלקי המדינה, וכוחות הבטחון לסוגיהם ימלאו את תפקידם הבטחוני לשמירה על המדינה מפני פגיעות וחבלות מאיזה צד שתבואנה."

יוסף שופמן

נולד ב-1903 בוורשה שבפולין. בצעירותו החל בפעילות ציונית ענפה שכללה פעילות סטודנטיאלית ועיתונאית בוורשה ובפריס. בנוסף לכך למד משפטים באוניברסיטת ורשה והוסמך כעורך דין.

בשנת 1930 הצטרף לתנועה הרוויזיוניסטית, ובשנת 1937 נבחר לכהן כיושב ראש ההסתדרות הציונית החדשה בפולין. ב-1940 עלה לארץ ישראל והמשיך לכהן כאחד מראשי הצה"ר בארץ ישראל. בשנת 1946 נעצר על ידי הכריטים ושנה לאחר מכן נסע בשליחות התנועה לזרוע אפריקה.

לאחר הקמת מדינת ישראל הצטרף לתנועת חרות ומשנת 1955 נבחר לחבר כנסת מטעמה. בעורת השכלתו המשפטית בלט כה"כ שופמן במאבקיו בכנסת למען חרות האזרח והשוויון במדינת ישראל.

מאזרי זה יוצא המחבר כנגד הממשל הצבאי הפוגע גם בזכויות הפוליטיות של צריי ישראל, מאפסל את מטרות מטרות האוויר הצבאיות של מפא"י, ופוגע בהקמתן של מטרות צבאיות צבאיות בנסף ראש המחבר את ביטול הממשל הצבאי כנגד חיובי איוון יחסי אלוץ עם מדינת צריי.

ומה הלאה?

מסביב לדין על הממשל הצבאי / אברהם וינשל

כתב עת "האומה". מאי 1962, עמ' 2.

"יהיה אפוא מה שיהיה ערכו הבטחוני של הממשל הצבאי - ובנדון זה חלוקות הדעות. מכל מקום, אנשי מפא"י והמתנגדים לה, לא נעלם מהם, כי הממשל הצבאי מעניק למפא"י פיקוח יעיל על הבוחר הערבי, פיקוח שבעקבותיו נוצר הקשר בין חברי-הכנסת מן הרשימות הערביות ("שיתוף ואחוזה" ו"קדימה ופיתוח") ובין מפא"י, כשם שמצד אחר היו מעוניינות סיעות אחרות להוציא נשק זה מידי מפא"י ולהראות כמגינים על שוויון הזכויות של האוכלוסיה הערבית ולזכות בקולותיה בבחירות הבאות. [...]

מצער, כמובן, שבבעיה חשובה כל-כך כמו הממשל הצבאי לא ידעו חברי הכנסת להתעלות ולדון בבעיה מבחינה ממלכתית. הרי בין סיעות הכנסת אין אחת הסבורה שהממשל הצבאי צריך להישאר כמוסד קבע במדינה, ובמידה שהן תומכות בו מוצאות הן תמיכה לעמדתם לא מצד עקרוניתה, אלא מצד המציאות המסוימת, צורך השעה, "מצב החירום והסכנות הנשקפות למדינה". איש לא יטיל ספק בכך שכל הסיעות בכנסת, חוץ מן הקומוניסטים, מעוניינות בקיום המדינה ובבטחונה.

[...]

אנו נמצאים אפוא במבוי סתום. בעיית ביטולו של הממשל הצבאי כרוכה במעמדה של האוכלוסיה הערבית בישראל והיא משפיעה גם על היחסים שבין ישראל והארצות השכנות לה. זוהי בעיה קשה ומסובכת, שאינה ניתנת לפתרון על סמך עקרונות או רגשות, ולא כל שכן שלא יהא זה מוצדק להתחשב באינטרסים הסיעתיים. בנדון זה אין מקום לשאלת "השקפת עולם", וכל פתרון מן הראוי שיהיה מבוסס על שיקול אחראי של כל הגורמים והתוצאות, הסיכונים והסיכויים, הכרוכים בדבר.

[...]

ישאלו: מה הקשר בין המיפנה המיוחל של העולם הערבי ביחסו לישראל ובין ביטולו של הממשל הצבאי? מניין שביטול הממשל הצבאי יביא לשיפור היחסים ולא להיפך? יגדיל את התיאבון, יגביר את הלחץ, יתפרש כחולשה ונכונות לויתורים נוספים ולא יוליד בעקבותיו אלא דרישות נוספות מפליגות ומעשי חתירה?

[...]

כל החששות הללו בצדק יסודם אם יבוטל הממשל הצבאי בלי שיהיה כרוך בפעולה נוספת, ואולם ביטול הממשל הצבאי פירושו ביטוי לאמון שמדינת ישראל רוחשת לאוכלוסיה הערבית ולנאמנותה למדינת ישראל. יהיה אפוא מוצדק בהחלט, אם המדינה תעמיד כתנאי לביטול הממשל הצבאי, ופעולות נוספות לקראת שוויון זכויות מלא והשתלבות שלמה של האוכלוסיה הערבית בחיי המדינה, שמנהיגי האוכלוסיה הערבית יתנו מצדם ביטוי בולט לנאמנותם למדינת ישראל ויתגייסו לפעולה לטובת שיפור היחסים בין העולם הערבי ומדינת ישראל. מותר אפוא לצפות שההכרזה החגיגית על ביטול הממשל הצבאי, על נכונותה של ישראל להיענות לתביעותיהם של תושבי הארץ הערבים, שלפי טענתם נלקחו מהם קרקעותיהם בלי לפצותם פיצוי הולם, על שילוב הערבים במנגנון המדינה, על הקלות בתעסוקת הצעירים הערבים בעלי השכלה וכדומה, תעורר התלהבות וביטוי של רגש נאמנות בחוגי האוכלוסיה הערבית למדינת ישראל. בהזדמנויות שונות הביעו ראשי האוכלוסיה הערבית (חברי הכנסת, חברי המועצות המקומיות, ראשי דת ועוד) את יחסם הלויאלי לישראל ומחו נמרצות נגד הדברים שיוחסו לראש הממשלה על ידי העיתון הצרפתי "פיגארו" שכאילו כל ערביי ישראל רגשי איבה לישראל (דברים שהוכחו באופן נמרץ על ידי מר בן-גוריון בוויכוח האחרון על ביטול הממשל הצבאי בכנסת). זכורה התלהבותם של יהודי רוסיה למתן שוויון-זכויות בעקבות המהפכה הרוסית הראשונה, ואין להניח שתגובתם של ערביי ישראל תהיה שונה מזו. אך הכול כמובן תלוי בצורה שבה יבוטל הממשל הצבאי ויוכרז על הקניית מעמד שווה ("אמאנסיפאציה" בלע"ז) לאוכלוסיה הערבית במדינת ישראל. אם יהיה זה צעד ח ג י ג, מעשה רב-רושם, שיבוא לאחר מגע עם ראשי האוכלוסיה הערבית והסכמתם מראש לשיתוף פעולה, דומה שמרובים הסיכויים שגם תגובתם תהיה חיובית. ואולם צפויה לנו אכזבה מרה אם נלך בדרך של ויתורים בעקבות התנצחות פנימית ותכססנות סיעתית.

ביטול הממשל הצבאי פירושו ביטוי לאמון שמדינת ישראל רוחשת לאוכלוסיה הערבית ולנאמנותה למדינת ישראל.

ודאי, ביטוי חד פעמי של רגשי נאמנות אין בו עדיין כדי להביא לשיפור יסודי של המצב. לפיכך יש לשתף את האוכלוסיה הערבית בפעולה שיטתית ומתמדת להשלטת שלום וקשרים הדוקים בין המדינות השכנות וישראל. יש לשלב את ביטול הממשל הצבאי בהקמת מוסד מיוחד, שבו ישתתפו נציגי האוכלוסיה הערבית, לשם שיפור היחסים בין מדינת ישראל והארצות השכנות. על ראשי האוכלוסיה הערבית לצאת בקריאה למדינות ערב, שיכירו במדינת ישראל ובריבונותה, יקשרו יחסי ידידות אתה, יפסיקו את החרם הכלכלי, יפתחו את תעלת סואץ לספנות הישראלית וישתפו פעולה עם מדינת ישראל כדי לפתור את בעיית הפליטים הערבים [...]. באותה קריאה צריכים ראשי האוכלוסיה הערבית להדגיש מה רבה תהיה התועלת שתצמח לארצות השכנות מהשכנת שלום עם ישראל, משיתוף פעולה איתה מן העזרה שישראל עשויה להושיט להן. אכן, יש להניח שפנייתם של ראשי האוכלוסיה הערבית בישראל ופעילותם המתמדת לשיפור היחסים בין ישראל והמדינות השכנות, לא תהיינה בלי השפעה על מצב הרוחות, ועשויות הן לטהר

באופן הדרגתי את האווירה ולהכשיר את הקרקע לשיתוף-פעולה בין מדינות המזרח התיכון לטובתן ההדדית [...] מובן שבין התושבים הערבים, אויבי המדינה, יישארו עוד כאלה שימשיכו לחתור תחת קיומה (ויש כאלה גם בין היהודים) ונגדם תצטרך המדינה לפעול ביד חזקה. אך תפקיד המדיניות הנבונה הוא להבדיל בין אזרח המוכן להיות נאמן למדינה, והסבור שטובת העולם הערבי דורשת שיפור היחסים עם ישראל, ובין אותם שימשיכו בפעולותיהם החתרניות נגד המדינה. מחובתנו למשוך את האוכלוסיה הערבית לצדנו ולהפוך את האויבים של אתמול לבעלי-ברית של מחר.

ודאי, הפסימסטים יאמרו שלאופטימיות זו אין שום יסוד, וברוב המקרים צודקים רואי שחורות. אך למעשה ברוח זו, אם ייעשה בזהירות ובטאקט ויוכן כראוי, יש לפחות תקווה להגיע למיפנה המיוחל."

ד"ר אברהם וינשל

נולד באורכייג'אן בשנת 1893 למשפחה ציונית ומשכילה. וינשל למד עריכת דין בגרמניה ושווייץ, ובמקביל לעבודתו ולימודיו החל בפעילותו הציונית. בשנת 1920 עלה לארץ ישראל. מומחיתו של עו"ד ד"ר וינשל סייעה רבות לפעילות הציונית בארץ בשנים אלו, והוא ניהל משא ומתן לרכישת קרקעות בגליל. עו"ד וינשל היה ממייסדי אגודת עורכי הדין העבריים בחיפה וראש לשכת הסתדרות עורכי הדין בישראל ולכן

אף היה מועמד לשופט בבית המשפט העליון.

בשנת 1925 היה, יחד עם אחיו יעקב, לאחד ממייסדי התנועה הרביוניסטית בארץ ישראל. עו"ד וינשל היה למנהיג ציבור ואף ייסד את עיתון הצפון שווהה עם התנועה הרביוניסטית. בשנת 1947 נעצר על ידי הבריטים.

כתב העת האומה שראה אור על ידי מסדר ויכוינסקי החליט לתת מקום מרכזי בגיליונו הראשון והתגיגי למאבק כנגד הממשל הצבאי, וכחר בעו"ד וינשל, שכלט בפעילותו וכתובתו הפוליטית בנושאים שונים הנוגעים להשקפה הלאומית-ליברלית, לכתוב מאמר חשוב זה.

נצא למערכה ונוכל / מנחם בגין

עיתון חרות. 05 בדצמבר 1958. עמ' 2.

"כשעדיין הייתי ילד, סיפר לי אבי את המדרש הידוע הקשור בקריעת ים סוף. כשחצו אבותינו את הים, הקרוי בלע"ז האדום, יצאה מרים בתופים ובמחולות ובני ישראל פתחו בשירה, היא שירת הים האדירה. מלאכי השרת ענו להם בקול. אמר להם הקדוש ברוך הוא: מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה? מאז חדר המוסר של המדרש הזה למעמקי לבי, לאמור: אפילו אתה נלחם ומכה באויב, ואין ברירה אלא להכותו למען הצלת עמך, איך תתפאר בזה שאנשים נהרגים?.."

אנחנו מאמינים בשוויון זכויות לכל אזרחי המדינה, ואנחנו קובעים שהממשל הצבאי עומד בנגוד לשוויון.

לאחר כל אלה, אני רוצה לומר מעל במת ועידתנו לדרוזים, לערבים ולכל בני המיעוטים בשם תלמידי ז'בוטינסקי, מחברו של השיר "בו ירוה לו משפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני", כי במדינה הזו אין מפלגה שאתם יכולים בלב שלם להאמין בידידותה אליכם, כתנועת החרות. עכשיו אדבר על הממשל הצבאי. אנחנו מאמינים בשוויון זכויות לכל אזרחי המדינה, ואנחנו קובעים שהממשל הצבאי עומד בנגוד לשוויון [...] ברור שמפא"י מנצלת את הממשל הצבאי לטובתה היא. עובדא היא, שהערבים החיים תחת הממשל הצבאי מתמרמרים עליו, ואף על פי כן רובם מצביעים עבור מפא"י, המקיימת אותו. איך עושים פלא זה? אין ספק, כי יש גורם מפלגתי בממשל הצבאי, אך עדיין לא שוכנענו, שאין גורם בטחוני, והוא הנותן; בטחון האומה מעל לכל. כשהעם יתן בנו אמון להרכיב ממשלה, נקים ועדה, שתבדוק, אם אפשר לבטל את הממשל הצבאי לחלוטין. אם יתברר שאין עוד צורך בו, נבטלו ללא דיחוי. אם יתברר שלעת עתה אי אפשר בלעדיו, נעשה את הכל כדי להקל בגזירות הקשורות בו. זאת אנחנו מבטיחים. כשנרכיב ממשלה ובתקופת המעבר לא נוכל לבטל את הממשל הצבאי, נוציא ממנו כל גורם מפלגתי. אנחנו לא נרצה להשתמש בגזירה חמורה זו - אם היא הכרחית לבטחון האומה - לטובת מפלגתנו או אינטרסים אחרים."

"מי שבידיו כח פלאטון אינו מאלה חכמה יתרה

בהפסכו אומא אלאטון הכח.

תבונת פלאטון היא איך לא אפלטמאט הכח

פצומאד ארלומא"

(אומאס באין)